

Waarnemingen januari, februari en maart 2012

Peter Spierenburg

De waarnemingenrubriek - maar waar is de tabel? Sinds het begin van de waarnemingenoverzichten was er altijd een tabel waarin de waarnemingen opgesomd stonden. Nu, in de 44^e jaargang, is het tijd om het eens over een andere boeg te gooien. In de tijd van Jan Glasbergen bestond de tabel nog uit alle waarnemingen die ingestuurd werden. Later, toen Ab Steenvoorden het over had genomen, eind jaren negentig, waren het nog alle waarnemingen van een voorselectie van soorten. Rien Sluijs heeft het nog even volgehouden alle waarnemingen op te nemen, maar door de groei van waarnemingen barstte de tabel uiteindelijk uit zijn voegen. Ik ben zelf begonnen met een selectie te maken van ongeveer 150 waarnemingen per keer. Dat was zo rond 2005 nog goed te doen met ongeveer 500 ingezonden waarnemingen per kwartaal. In 'Tussen Tulpen en de Zee' is een grafiek te zien van de groei van het aantal waarnemingen per jaar. Sinds velen via www.waarneming.nl zijn gaan invoeren, is het aantal in snel tempo gegroeid. Dit kwartaal kwamen er bijvoorbeeld zo'n 3500 vogelwaarnemingen binnen. Een goede zaak. Maar het is wel ondoenlijk geworden daar nog in een tabel een zinvolle selectie uit te maken. Vandaar: geen tabel meer. Via www.waarneming.nl worden de gegevens prima vastgelegd en er zijn op allerlei manieren selecties te maken. Dus wie een overzicht wil van de waarnemingen in ons werkgebied kan via de link op onze site terecht bij www.waarneming.nl.

Wat komt er in plaats van de tabel? In de eerste plaats blijft het eerste deel van de waarnemingenrubriek als voorheen: een paar opvallende verschijnselen van het afgelopen kwartaal worden uitgelicht. Want er gaat geen kwartaal voorbij, of we zien toch weer andere dingen dan we gewend zijn. De vogelwereld blijft continu in beweging. Het tweede deel van de rubriek is nu een maandoverzicht, met een meer anekdotische insteek. Ik put daarvoor dankbaar uit de berichtjes in de email groep en wat mensen zoal aan commentaar toevoegen bij hun waarnemingen op www.waarneming.nl. Met een strandloper in kleur is het ook de uitdaging er flink wat foto's bij te vinden. Ik hoop dat de nieuwe versie van de waarnemingenrubriek in de smaak valt. Suggesties zijn altijd welkom.

Burgemeesters op het strand

De stevige stormen van december en begin januari hebben de zeebodem voor onze kust behoorlijk omgewoeld. In de weken erna spoelden er veel losgeslagen bodemdieren

aan op het strand, onder andere Amerikaanse zwaardscledes en zeesterren. Dit had een grote aantrekkingskracht op meeuwen. Tijdens de watervogeltelling rond het midden van de maand zaten er duizenden meeuwen op het strand: 3000 Zilvermeeuwen tussen Katwijk en Noordwijk, 6000 tussen Noordwijk en de provinciegrens. Ook Kokmeeuwen (2000 Katwijk-Noordwijk, 2500 noord van Noordwijk) en Stormmeeuw (bijna 3000 ten

Grote Burgemeester foto: © Mars Muusse 12 jan.

noorden van Noordwijk) waren massaal aanwezig. In deze massa gingen ook zeldzamere soorten schuil. Vasthoudende meeuwenkijkers vonden Pontische en Geelpootmeeuwen in verschillende kleden, soms zelfs meerdere in dezelfde groep.

Maar het was vooral een uitzonderlijke winter voor burgemeesters. Velen hadden deze winter het geluk een Kleine of Grote Burgemeester, of zelfs beiden te zien. Meeuwenkenner Mars Muusse zag op 12 januari op het

Kleine Burgemeester 9 jan foto: © René van Rossum

strand van de Noordduinen de twee soorten bij elkaar. Van de Kleine Burgemeester was er deze winter een ongekende influx. Niet alleen in Nederland, maar ook in Scandinavië en het Verenigd Koninkrijk werden er 5 tot 10 keer zoveel vogels gezien als in andere jaren. Waarschijnlijk zijn deze Kleine Burgemeesters afkomstig van Groenland, waar ze broeden en normaal gesproken ook overwinteren. Het vermoeden is dat voedselgebrek in deze overwinteringsgebieden ze verder heeft doen uitzwermen dan normaal. Meestal zijn het de eerstejaars vogels die ons land bereiken, maar dit jaar waren er ook opvallend veel oudere vogels. Dat zagen we ook rond Noordwijk. In totaal zijn er minimaal 4 verschillende vogels gezien: één eerste winter, twee tweede winters en één bijna volwassen. Dit is een minimum, want afgezien van de leeftijd zijn er vaak weinig aanknopingspunten om individuen uit elkaar te houden. Wel lijkt het er op, dat de spierwitte tweedejaars vogel die op 8 januari voor het eerst bij Katwijk is gezien, langere tijd in onze omgeving is

Bokjes 5 febr. foto: © René van Rossum

blijven rondhangen, met 19 februari als laatste datum. Op die dag was er met zekerheid ook een andere tweedejaars bij de Binnenwatering in Katwijk, die wellicht ook al met tussenpozen hier langs kwam.

Ook van de Grote Burgemeester waren er meer dan we gewend zijn. Afgaande op de verschillende kleden, met donkere en lichte varianten, moeten er minimaal 4 eerstejaars en een vierdejaars Noordwijk voor kortere of langere tijd aangedaan hebben. Hier zat één vogel tussen, die goed individueel herkenbaar was, met twee opvallende witte pennen in de staart. Deze vogel is vanaf half december regelmatig in Scheveningen gezien. Hij bleek de hele Hollandse kust langs te zwerven, met waarnemingen tot aan de Hondsbossche Zeewering toe. Dit laat zien dat één individuele vogel verantwoordelijk kan zijn voor een hele reeks waarnemingen op verschillende plekken. Tegelijkertijd is het ook niet gezegd dat we op één plek steeds dezelfde vogel terug zien. Dus hoeveel burgemeesters nu werkelijk Noordwijk aan hebben gedaan dit jaar, is moeilijk te zeggen. Meer dan anders, dat is zeker.

Stervende steltlopers

De felle koudegolf van begin februari heeft veel steltlopers in problemen gebracht. Anders dan in voorafgaande jaren was het niet alleen de sneeuw, maar ook het in recordtijd dichtvriezen van het oppervlaktewater, dat voor barre omstandigheden zorgde. Net als in voorgaande jaren waren de kwelslootjes aan de binnenduinrand weer toevluchtsoord voor Watersnippen en Bokjes. Ook de bossen zaten weer vol met tientallen Houtsnippen. Ze proberen hier, op relatief korte afstand van de plekken waar ze normaal overwinteren, de periode van winterweer te overbruggen. Uit voorgaande jaren wisten we al, dat deze strategie riskant is en dat veel snippen in deze periodes het loodje leggen. Dat het zeker dit jaar om een flink aantal slachtoffers ging, bewees wel het aantal dat Rob Jansson op 7 en 8 februari vond langs de Duinweg: 3 Bokjes, 6 Watersnippen, 5 Houtsnippen en 1 Witgat. Bijzonder in deze winter was, dat ook de overwinteraars in het waddengebied in de problemen kwamen. De wadplaten raakten overdekt met ijs en Wulpen, Bonte Strandlopers en Scholeksters namen de wijk. Alleen bij de Wulp leidde dit tot duidelijke vorsttrek langs de Hollandse kust, met dagelijks tientallen passanten in de periode van 3 t/m 10 februari. De misère bij andere steltlopers was vooral te zien bij de Uitwatering. Hier verzamelden zich vogels die je er anders nooit ziet: een groepje Bonte Strandlopers, een Kanoet, een Tureluur, een Rosse Grutto en een Zilverplevier. De laatste heeft het met zekerheid niet gered. In de ochtend van 7 februari liep hij nog rond, maar 's middags werd hij dood gevonden. Vooral Scholeksters hebben waarschijnlijk een zware klap gehad. Het is een honkvaste vogel en hij verlaat de Waddenzee pas op het

allerlaatste moment. Dankzij een zender was een vogel van het Balgzand op zijn vlucht te volgen. Hij raakte uiteindelijk verzeild in de haven van Scheveningen, waar hij het leven liet. Of de Wulpen die al eerder langs trokken een betere keus hebben gemaakt, is nog te bezien. De vorst heeft hen binnen het bereik gebracht van de geweerlopen van Franse jagers. Een in alle opzichten slechte winter voor steltlopers.

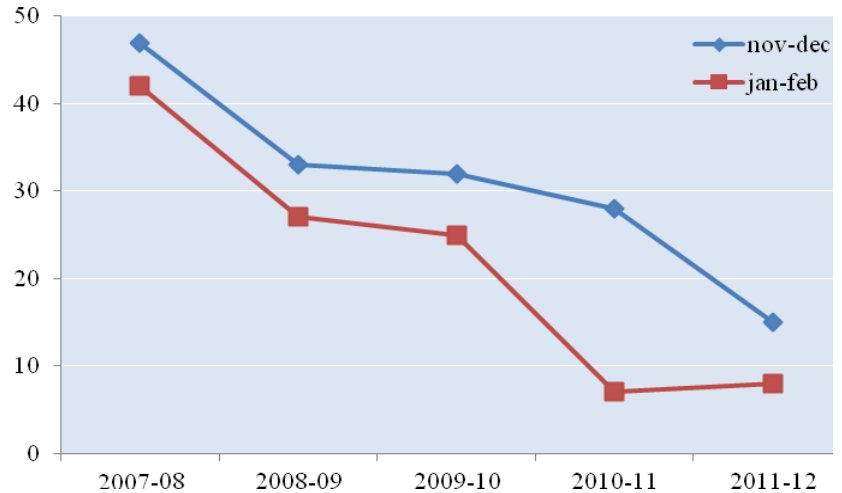
Zilverplevier 7 febr. Foto: © Maarten Langbroek

Waar zijn de Grote Gele Kwikstaarten gebleven

Rob Jansson vond op 7 februari ook een dode Grote Gele Kwikstaart bij een kwelslootje langs de Duinweg. Ook deze zijn gevoelig voor vorst. We kennen de Grote Gele Kwikstaarten als overwinteraar in de bebouwde kom, met jaarlijks meerdere vogels aanwezig. Maar waar zijn ze eigenlijk gebleven? Ze lijken de afgelopen twee jaar op een onopvallende manier verdwenen te zijn uit het dorp en het buitengebied. Als we voor de afgelopen 5 jaar het aantal waarnemingen van november-december vergelijken met dat van januari-februari dan zien we een interessant patroon. In de zachte winters van 2007/08 en 2008/09 zie je dat het aantal waarnemingen aan het begin en het eind van de winter elkaar niet zoveel ontloopt. In januari-februari is het aantal wel wat lager (zo'n 10-20%) dan in november-december; een indicatie dat er in de loop van de winter sterfte optreedt. In de koudere winters van de afgelopen drie jaar zien we een veel dramatischer afname: gemiddeld zo'n 50%. Blijkbaar hebben de Grote Gele Kwikstaarten veel te lijden van sneeuw en vorst. Opvallend is ook, dat het aantal waarnemingen in

de afgelopen 5 jaar gestaag is afgenomen, ook in november-december.

Er arriveren minder overwinteraars uit de broedgebieden ten oosten van ons. Dit sluit aan bij de afname die in O- en Z-Nederland na de afgelopen ijzige winters is waargenomen.

Aantal waarnemingen van Grote Gele Kwikstaart in het Noordwijkse waarnemingsgebied in het eerste (nov-dec) en tweede deel (jan-feb) van de winter.

Bron: waarnemingenarchief en www.waarneming.nl

Grote Gele Kwikstaart 11 febr. AWD foto: © Jos Zonneveld

Maandoverzicht

januari

Na de uitzonderlijk zachte maand december begon ook januari nat en stormachtig. Op 3 tot 5 januari stond er een storm met uitschieters naar windkracht 9. We bleven bijna de hele maand in een westelijke luchtstroming en het bleef flink waaien. In de laatste dagen van de maand sloeg het weer om. Met een zich ontwikkeld hogedrukgebied boven NW-Rusland, ging de wind naar oost en viel de vorst in.

De zeetrekters begonnen op 1 januari met een nieuwjaarsbakkie in de zeetrekhut. Een **Drieteenmeeuw** (RR) kwam op het strand voor de hut er even gezellig bij zitten. Boven zee lag een dichte mist, maar desondanks lukte het om twee onvolwassen **Middelste Jagers** (JD) op te pikken. Na de stormachtige decembermaand waren deze blijven hangen. De hele maand waren er nog vogels aanwezig, met de laatste waarneming op 28 januari. De storm van 3-5 januari bracht behalve veel **Middelste Jagers** (max. 4 op de 4^e JD) ook Grote Jagers (max. 7 op de 5^e JD) en **Noordse Stormvogels** (max. 20 op de 4^e JD), waaronder enkele van de donkere fase. Na het luwen van de storm kwam het pas echt los met 127 **Noordse Stormvogels** op 7

Noordse Stormvogel 7 jan. Foto: © Ed Schouten

januari (JD e.a.). 's Middags vloog er ook een **Papegaaiduiker** langs (JD, HS). Eerder op 5 januari was er al een verzwakte jonge vogel van het strand van de AWD geraapt, zoals te zien op een foto in de plaatselijke krant (JD). Deze was maar ternauwernood gered uit de snavel van een Grote Mantelmeeuw. Van de **Kleine Alk** was er alleen een vondst op 8 januari op het strand van de Coepelduynen (JE). **Rosse Franjepoten** verschenen in de Uitwatering op 3 januari (RR) en in de branding van het strand van de AWD op 14 januari (WV). Op 14 januari werd het maanduurrecord voor de zeetrekhut voor Drieteenmeeuw verbroken met 2010 vogels. Ook 27 januari was een dag met veel zeevogels met 2960 langs vliegende alkachtigen (JD). Hier zat mogelijk een flink aandeel **Alken** bij, want eerder in de maand waren deze al opvallend talrijk aanwezig, bij voorbeeld 17 op 7 januari (PS). Van de alkachtigen die in januari op naam gebracht konden worden, was 63% Alk en 37% Zeekoet.

De eerste terugtrek van **Kleine Rietganzen** januari vanuit de overwinteringsgebieden in België, was al op 2 januari te zien met 280 over zee (JD) en 200 over Grashoek (ID). Een overwinterende **Bonte Kraai** was weer aanwezig in de AWD (2 jan JW t/m 21 jan AP). Op 6 januari verbleef een winterse **Witte Kwikstaart** samen met een **Grote Gele Kwikstaart** in de zuidwesthoek van Polder Hoogeweg. Op 29 en 30 januari was een vrouwtje **Krooneend** aanwezig op de vijver van Nieuw-Leeuwenhorst (HV). In het bos zat op de 29e ook een **Appelvink** (CZ).

Kleine Rietganzen 10 jan. foto: © René van Rossum

februari

De maand februari begon met een felle koudegolf, met een laag sneeuw en snel dichtvriezende oppervlaktewater. Vanuit Rusland en de Oekraïne kwam zeer koude lucht binnen stromen en het werd kouder dan we lang hebben meegemaakt. Op 12 februari viel de dooi in en verdween de kou weer net zo snel als ze was gekomen. De rest van de maand zaten we in een westelijke stroming met zacht weer, weinig regen maar wel dagen met mist.

Op 3 februari kwam vanwege de strenge vorst een vorstrush op gang, met de eerste Wulpen en 26 Nonnetjes (JD). Op 5 februari bereikte de rush zijn hoogtepunt met 133 **Wulpen**, een mannetje **Blauwe Kiekendief**, 32 **Toppers**, 29 **Grote Zaagbekken** en

en ook enkele soorten die zich normaal niet bij zout water wagen: 8 **Dodaarzen** op 5 februari (AP), 2 **Waterhoentjes** en 15 **Meerkoeten** op 6 februari (PS). Ook de **Roerdomp** in het Langeveld op 10 februari maakte een verzwakte indruk (MW, CZ). In de Maandagse Watering bleef bij de rioolwaterzuivering de hele vorstperiode een groot wak aanwezig. Er om heen verzamelden zich grote aantallen eenden. Op 12 februari telde Hein Verkade hier het ongekende aantal van 2100 **Krakeenden** (HV). Het vrouwtje **Krooneend** bleef rondzwerfen en liep op 2 februari tussen de Krakeenden en Smienten bij de Maandagse Watering (JD) en was op 25 februari weer aanwezig in Nieuw-Leeuwenhorst (HV). Op 5 februari zat er een mannetje op het Oosterduinse Meer (CZ). Na de koudeperiode bleven op verschillende plekken **Grote Zaagbekken** hangen, waaronder een mannetje dat vanaf 12 februari (PV) enkele dagen bij het Zwarte Pad en op de vijvers in Rijnsoever zat (PS). De Grote Zilverreiger wordt een steeds gewonere verschijning in onze regio. Buiten de bekende plekken van de graslandpolders en de Noordzijdepolder, duikt hij op onverwachte plekken op. Bij Willem v.d. Bergh vloog op 14 februari een **Grote Zilverreiger** op uit een kwelslootje (KV).

Wulp

Natuurfotografie Jos Zonneveld

216 **Nonnetjes** (JD). Sinds de legendarische winter van 1978/79 waren er niet meer zulke grote aantallen Nonnetjes langs gevlogen.

Op zee liep het aantal **Futen** op to 1600 op 4 februari (JD). Ook meer in een binnenland was trek zichtbaar.

Op 5 februari vlogen eind van de middag 8 **Grote Zilverreigers** over Katwijk-Noord (JZw).

In de ochtend van 8 februari zag Maarten Wielstra vanaf het St Bavo terrein 61 **Grote Zaagbekken** naar zuid vliegen over de Noordzijdepolder (MW). Net als in eerdere koude winters, raakten ook de **Witbuikrotganzen** op drift en streek er een paar keer even een groepje neer bij de Uitwatering: 4 op 5 februari (JS), 9 op 6 februari (PS), 1 op 9 februari (JM).

Bij de Uitwatering verzamelden zich steltlopers op de vlucht voor de vorst

Roerdomp 10 febr. Foto: © Casper Zuyderduyn

Na de influx van de **Ruigpootbuizerd** van afgelopen herfst, was er nu maar één waarneming: 11 februari één overvliegend over de Coepelduynen (SH). Er overwinterden weer **Geelgorzen** in het bollenland, getuige de 3 vogels die op 13 februari in het Langeveld gezien werden (RJa). Op 27 februari liet een adult mannetje **Smelleken** zich mooi bekijken in de

Elsgeesterpolder (RR). Ondanks de barre omstandigheden van het begin van de maand was het broedseizoen niet heel ver weg. Op 10 februari verbleef een **Kleine Bonte Specht** in de AWD bij Sasbergen (RD). Annelies Marijnus hoorde de eerste zingende **Boomleeuwerik** in de AWD op 26 februari (AM). Op 28 februari zong de Grote Lijster op de St Bavo (MW).

Smelleken 27 febr. foto: © René van Rossum

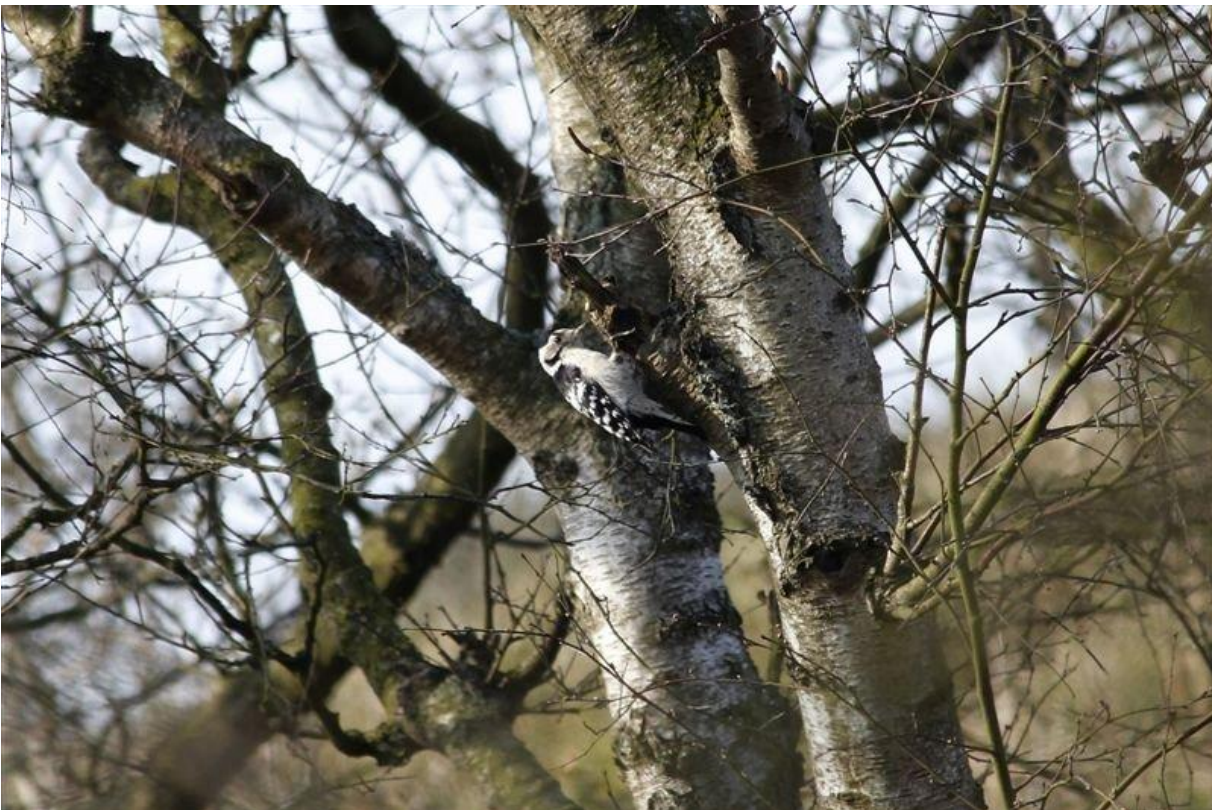
Maart

In de eerste helft van de maart zette het zachte, maar sombere weer zich voort. We zagen maar weinig zon. Op de dagen dat de zon er wel doorkwam, zoals op 11 maart, voelde het wel meteen als lente. Vanaf 19 maart werd het uitzonderlijk warm voor de tijd van het jaar, met zonnige dagen waarbij de temperatuur soms al boven de 16 graden kwam.

Op 5 maart konden enkelen genieten van een voor Noordwijk bijzondere ervaring: het geluid van overvliegende **Kraanvogels**. Het eerste groepje van 3 kwam 's middags rond 12:30u over (RG, MW, AS). Daarna volgden 's middag nog twee kleine groepen (RG). 's Avonds rond 22:00u vlogen er minimaal drie groepen over Noordwijk, waaronder één van 40 die zo laag vloog, dat ze in het donker zichtbaar waren (CZ). Zowel vanuit de Grashoek (ID, RE) als vanuit Noordwijk aan Zee (JD, JJ) waren vogels te horen.

Op 4 maart waren er de eerste **Grutto's**: twee in de Zwetterpolder (HV). Op 6 maart vloog er een **Ooievaar** over de Bronsgeest (JF), de enige deze maanden. Adri de Groot schreef in zijn vogeldagboek over de Rode Wouw die hij op 8 maart over de AWD bij De Zilk zag vliegen (AG). Dick Passchier en Kees Erkelens zagen de volgende dag vanuit hun volkstuin een Rode Wouw boven de Noordzijderpolder. Deze winter overwinterde er nergens een **Roodborsttapuit**. De eerste van het seizoen verscheen pas op 11 maart (RD), de eerste lentedag. Die dag zong ook de eerste **Tjiftjaf** (CZ). Langs de zeetrekhut vloog de eerste **Zwartkopmeeuw** van het seizoen (PS). De zeetrekters beleefden één van de slechtste voorjaren ooit. De warme periode aan

het eind van de maand bracht wel vroege **Grote Stern** (24 mrt JD) en **Visdief** (23 mrt PS). Massale trek van Dwergmeeuwen bleef vrijwel uit, terwijl deze in andere jaren vaak al eind maart piekt. Met een op het oog niet zo gunstige westenwind, was 18 maart (JD, PS) een onverwachte topdag voor **Rotgans** (3433) en **Wintertaling** (794). Dit waren waarschijnlijk vogels die, met de wind in de rug, laat in de nacht waren vertrokken uit wadden-gebieden in de monding van de Theems. De Rotganzen, die langzamer vliegen, kwamen later in de ochtend door dan de Wintertalingen. Een goede dag was ook 23 maart met 2 **Bruine Kiekendieven**, 66 **Kluten** en een **Roek** (JD). In de laatste week van maart was er boven de duinen leuke trek: een **Kruisbek** op 21 (CZ) en 24 maart (PS), 3 **Appelvinken** op 23 maart, een **IJsgors** op 23 maart (HV) en **Barmsijzen** (11 op 23 mrt CZ, 13 op 24 mrt PS). De deelnemers aan de excursie voor de natuurvriendenochtend bij boekhandel van der Meer (met de aanbieding van het 1000ste boek) zagen op 24 maart een **Velduil** uit zee aan komen vliegen (HV). In de AWD vond Leo Schaap tijdens de broedvogelinventarisatie op twee lokaties een **Kleine Bonte Specht** (LS)

Kleine Bonte Specht foto: © Leo Schaap

Waarnemers

AM	Annelies Marijnis	JE	Jaap Engberts	PV	Pieter Verburg
AG	Adri de Groot	JF	Jaap Faber	RD	Rineke Dedding en Axel Duivenvoorden
AP	Arno Piek	JJ	Jan Jacobs	RE	Rob Erents
API	André van der Plas	JM	Jaap van der Marel	RG	Reinder Genuït
AS	Ab Steenvoorden	JW	John van der Woude	RJa	Richard Jansen
CZ	Casper Zuyderduyn	JS	Joost van der Sluijs	RR	René van Rossum
HS	Hans van Stijn	JZw	Johnny van der Zwaag	SH	Sarah Humphrey
HV	Hein Verkade	LS	Leo Schaap	WV	Welmoed Vriend
ID	Ineke van Dijk	MW	Maarten Wielstra		
JD	Jelle van Dijk	PS	Peter Spierenburg		

Bonte Strandloper 2 febr. Foto: © Dennis van der Niet

Witbuikrotganzen 5 febr. Foto: © Joost van der Sluijs